

นิพนธ์ฉบับ

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาฝึกอบรมแพทย์เฉพาะทาง

วัลลี ลัตยาชัย*, ศรีศุภลักษณ์ สิงคาลวณิช**, พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์***

บทคัดย่อ

บทนำ: การเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้แพทย์ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะเลือกเป็นแพทย์เฉพาะทางในสาขาที่งานหนักและไม่ค่อยมีอิสระน้อยลง ซึ่งสาขากุมารเวชศาสตร์จัดเป็นหนึ่งในสาขาดังกล่าวและจากข้อมูลที่พบว่ามีผู้สมัครแพทย์ประจำบ้านสาขากุมารเวชศาสตร์น้อยลง และไม่เต็มโควตาในหลายสถาบัน การศึกษาความนิยมในการเลือกแพทย์เฉพาะทางตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการเลือก จึงน่าจะมีประโยชน์ในการหาสิ่งจูงใจให้มีผู้สนใจฝึกอบรมในสาขากุมารเวชศาสตร์มากขึ้น เพื่อป้องกันการขาดแคลนกุมารแพทย์ในอนาคต วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความนิยมในการเลือกฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านสาขาต่างๆ และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกทำการศึกษาในแพทย์ใช้ทุนปีที่ ๒ และ ๓ กระทรวงสาธารณสุข

วิธีการศึกษา: ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสาขาที่ต้องการฝึกอบรม ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือก แล้วนำมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยต่างๆ โดยใช้ค่าไคสแควร์ และ t-test

ผลการศึกษา: มีผู้ตอบแบบสอบถาม ๕๕๐ คน จากจำนวนที่แจกไป ๑,๘๐๐ คน (ร้อยละ ๒๕) สาขาฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านที่แพทย์ใช้ทุนปีที่ ๒ และ ๓ เลือกมากที่สุดคือ สาขาอายุรศาสตร์ (ร้อยละ ๒๖.๕๖) รองลงมาคือสาขากุมารเวชศาสตร์ (ร้อยละ ๒๐.๓๒) ส่วนสาขาอื่นๆ จะมีผู้เลือกน้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกมากที่สุดคือ ความชอบส่วนตัวในสาขาวิชานั้นตั้งแต่ตอนเรียนแพทย์ รองลงมาคือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับการเป็นแบบอย่าง ได้แก่ ความประทับใจในการทำงานและผลงานของแพทย์เฉพาะทางสาขาวิชานั้นๆ และความประทับใจในอาจารย์ผู้สอน ปัจจัยที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างผู้เลือกและไม่เลือกสาขากุมารเวชศาสตร์คือ ความประทับใจในอาจารย์ผู้สอน การปฏิบัติงานอยู่ในสาขาดังกล่าวก่อนไปฝึกอบรม ความเห็นใจและอยากช่วยเหลือผู้ป่วยในสาขาวิชาดังกล่าว

วิจารณ์และสรุปผลการศึกษา: สาขากุมารเวชศาสตร์ยังคงเป็นที่นิยมในการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านค่อนข้างมากรองจากสาขาอายุรศาสตร์ ปัจจัยสำคัญที่น่าจะช่วยให้มีผู้สนใจฝึกอบรมในสาขานี้มากขึ้นคือ ความประทับใจในอาจารย์ผู้สอนและแพทย์ที่ทำงานในสาขากุมารเวชศาสตร์

คำสำคัญ: แพทย์ประจำบ้าน, สาขากุมารเวชศาสตร์, ปัจจัยที่มีผลต่อการฝึกอบรม

วันที่รับบทความ: ๑๗ เมษายน ๒๕๕๗

วันที่อนุญาตให้ตีพิมพ์: ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๗

* ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** สถาบันสุขภาพเด็กมหาราชนิ

*** ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนวมินทรราช

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างมากของสังคมไทยในปัจจุบัน เทคโนโลยีต่างๆ ที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างสะดวกสบายมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนไทยในทุกๆ ด้าน การเลือกวิชาชีพของคนส่วนใหญ่จึงมักเลือกวิชาชีพที่งานไม่หนัก ค่าตอบแทนดี มีความสะดวกสบาย ในสังคมแพทย์รุ่นใหม่ก็เช่นกัน ความอดทนต่องานหนักลดลง ต้องการความสะดวกสบายและมีเวลาเป็นส่วนตัวมากขึ้น ทำให้แนวโน้มความนิยมในการเรียนต่อแพทย์สาขาเฉพาะทางที่ต้องทำงานหนัก ค่าตอบแทนน้อย เริ่มลดลง Schwartz RW^๑ ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของอาชีพและปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเลือกอาชีพในโรงเรียนแพทย์ ๕ แห่งของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า แนวโน้มการเลือกอาชีพหลังจากปี ค.ศ. ๑๙๘๐ นักศึกษาแพทย์มักเลือกเรียนกลุ่ม controllable lifestyle specialties (วิสัญญีแพทย์ แพทย์ผิวหนัง จักษุแพทย์ หูคอจมูก จิตแพทย์ รังสีแพทย์) มากขึ้น ส่วนกลุ่มที่เลือก noncontrollable lifestyle specialties (อายุรแพทย์ กุมารแพทย์ สูติแพทย์ ศัลยแพทย์) มีปริมาณน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

สาขากุมารเวชศาสตร์ จัดอยู่ใน noncontrollable lifestyle specialties ค่าตอบแทนของกุมารแพทย์เมื่อเปรียบเทียบกับแพทย์ในสาขาวิชาอื่นอยู่ในอันดับที่ค่อนข้างต่ำ การเรียนต่อในสาขานี้จะต้องปฏิบัติงานให้ครบ ๓ ปีก่อนจึงสามารถสมัครเข้ารับการฝึกอบรมได้ ยกเว้นกรณีที่มีต้นสังกัดขณะที่แพทย์เฉพาะทางบางสาขาส่งสมัครเข้ารับการฝึกอบรมได้เลยโดยไม่ต้องชดใช้ทุนให้ครบ ๓ ปี ความนิยมในการเลือกฝึกอบรมในสาขากุมารเวชศาสตร์ดูเหมือนมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับจำนวนแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาซึ่งเพิ่มขึ้น แต่ขณะเดียวกัน สถาบันที่มีความพร้อมและศักยภาพในการฝึกอบรมกลับมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้จำนวนผู้สมัครเข้ารับการฝึกอบรมของหลายสถาบันฝึกอบรมไม่เต็มตามโควตา ถ้าไม่มีการพัฒนาระบบและสร้างแรงจูงใจในการฝึกอบรม แพทย์ประจำบ้านสาขากุมารเวชศาสตร์ สังคมอาจต้องเผชิญกับภาวะขาดแคลนกุมารแพทย์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต แต่แนวทางการพัฒนาดังกล่าว จำเป็นต้องทราบถึงความต้องการของแพทย์และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของแพทย์ในการเลือกฝึกอบรมแพทย์เฉพาะทาง

การศึกษาส่วนใหญ่ที่ผ่านมา เป็นการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาแพทย์ ซึ่ง Compton ET^๒ พบว่า เมื่อเรียนจบมีเพียงร้อยละ ๓๐ ของนักศึกษาแพทย์ที่เคยสนใจในด้าน

เวชปฏิบัติทั่วไป (Internal medicine, Pediatrics and Family medicine) แล้วยังคงสนใจอยู่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกทำการศึกษาในกลุ่มแพทย์ใช้ทุนของกระทรวงสาธารณสุขที่เป็นกระทรวงหลักในการปฏิบัติงานชดใช้ทุนของแพทย์ ซึ่งหลังจากจบการศึกษาแพทยศาสตรบัณฑิตและผ่านการเพิ่มพูนทักษะแล้ว สาขาวิชาชีพเฉพาะทางที่เลือกน่าจะมีค่านิยมและเป็นรากฐานในการเลือกสาขาที่ฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้าน

วัตถุประสงค์ในการศึกษานี้ เพื่อทราบความนิยมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการเลือกสาขาที่ฝึกอบรมแพทย์เฉพาะทาง ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกฝึกอบรมในสาขากุมารเวชศาสตร์ โดยคาดว่าข้อมูลที่ได้น่าจะเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านสาขากุมารเวชศาสตร์และส่งเสริมให้ผู้สนใจเข้ารับการฝึกอบรมในสาขานี้มากขึ้น

วิธีการศึกษา

เป็นการวิจัยแบบ Descriptive cross sectional study ประชากร ได้แก่ แพทย์ใช้ทุนที่กำลังปฏิบัติงานชดใช้ทุนปีที่ ๒ - ๓ ของกระทรวงสาธารณสุขในปี ๒๕๕๕ จำนวน ๓,๖๐๐ คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาร์โร ยามาเน่ และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธี simple random sampling เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ๕ ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไป จำนวน ๑๒ ข้อ ส่วนที่ ๒ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาที่ฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้าน จำนวน ๒๑ ข้อ ส่วนที่ ๓ เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ แล้วนำมาแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๔.๕๑ - ๕.๐๐ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๓.๕๑ - ๔.๕๐ อยู่ในเกณฑ์มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๒.๕๑ - ๓.๕๐ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๕๑ - ๒.๕๐ อยู่ในเกณฑ์น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ - ๑.๕๐ อยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด
ได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แพทย์ประจำบ้านของสถาบันสุขภาพเด็กมหาราชินี จำนวน ๓๐ คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๗๘

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและความต้องการสาขาที่ฝึกอบรม ใช้การแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ เพื่อ

บรรยายลักษณะประชากร ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาที่ฝึกอบรม ใช้สถิติเชิงพรรณนาคิดเป็นคะแนนเฉลี่ยของแต่ละปัจจัย จัดเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยของแต่ละข้อ และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยต่างๆ โดยใช้สถิติค่าไคสแควร์ และ t-test ค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ ๙๕ และ ๙๙ ($p < 0.05$ และ $p < 0.01$)

ผลการศึกษา

ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน ๔๕๐ ชุด (ร้อยละ ๒๕) มีข้อมูลครบถ้วน ๔๔๔ ชุด เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๖๑.๐๐

เพศชาย ร้อยละ ๓๙.๐๐ และเป็นแพทย์ใช้ทุนปีที่ ๓ ร้อยละ ๗๐.๕๐ ส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาลมีอายุระหว่าง ๒๖ - ๓๐ ปี เกรดเฉลี่ยส่วนใหญ่ ๓.๐๐ - ๔.๐๐ และร้อยละ ๙๑.๐๐ มีความประสงค์ที่จะสมัครเรียนต่อแพทย์ประจำบ้าน

สำหรับสาขาวิชาที่ประสงค์จะศึกษาต่อ (ตัดผู้ที่ไม่ประสงค์จะศึกษาต่อออกจำนวน ๑๑ คน) พบว่า สาขาวิชาที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ อายุรศาสตร์ รองลงมาคือ กุมารเวชศาสตร์ ส่วนสาขาอื่นๆ ได้รับความนิยมรองลงมาแต่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ (ตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ แสดงความต้องการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านสาขาต่างๆ (n = ๔๓๓)

สาขาที่ต้องการสมัคร	จำนวน	ร้อยละ
๑. อายุรศาสตร์	๑๑๕	๒๖.๕๖
๒. กุมารเวชศาสตร์	๘๘	๒๐.๓๒
๓. ศัลยศาสตร์	๔๑	๙.๔๗
๔. จักษุวิทยา	๓๒	๗.๓๘
๕. รังสีวิทยา	๓๒	๗.๓๘
๖. สูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา	๓๐	๖.๙๓
๗. โสต ศอ นาสิก ลาริงซ์วิทยา	๒๓	๕.๓๑
๘. วิสัญญีวิทยา	๒๓	๕.๓๑
๙. ศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์	๒๐	๔.๖๒
๑๐. ประสาทวิทยา	๙	๒.๐๘
๑๑. เวชศาสตร์ฟื้นฟู	๗	๑.๖๒
๑๒. จิตเวชศาสตร์	๓	๐.๖๙
๑๓. ยังไม่แน่ใจ	๑๐	๒.๓๑

สำหรับผู้ที่เลือกเรียนสาขากุมารเวชศาสตร์ พบว่าเป็นเพศหญิงร้อยละ ๗๐.๕๐ เพศชาย ร้อยละ ๒๙.๕๐ เป็นแพทย์ใช้ทุนปีที่ ๓ ร้อยละ ๗๖.๑๐ ปีที่ ๒ ร้อยละ ๒๓.๙๐ ส่วนใหญ่อยู่ในวัย ๒๖ - ๓๐ ปี เกรดเฉลี่ย ๓.๐๐ - ๔.๐๐

ในด้านปัจจัยซึ่งมีผลมากต่อการเลือกสาขาในการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านมี ๗ ข้อ คือ ความชอบส่วนตัวในสาขาวิชานั้นๆ ตั้งแต่ตอนเรียนแพทย์ ความประทับใจในการทำงานหรือผลงานของแพทย์เฉพาะทางในสาขาที่เลือก ความประทับใจอาจารย์ผู้สอน ความเห็นใจและอยากช่วยเหลือผู้ป่วยในสาขาวิชาดังกล่าว การหาที่ทำงานได้ง่าย ลักษณะงานยืดหยุ่นมีอิสระ และความพึงพอใจในสถานที่ให้ต้นสังกัด ส่วนปัจจัยที่มีผลน้อยมี ๒ ข้อ คือ ความประสงค์ของบิดา

มารดาหรือญาติพี่น้อง และการชักชวนจากเพื่อนที่สนิทกันที่เหลือเป็นปัจจัยที่มีผลปานกลาง แต่สำหรับผู้ที่เลือกสาขากุมารเวชศาสตร์ พบว่า ปัจจัยในการเลือกสาขาในการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านที่มีผลอยู่ในเกณฑ์มากมี ๘ ข้อ คือ ความชอบส่วนตัวในสาขาวิชานั้นๆ ตั้งแต่ตอนเรียนแพทย์ ความประทับใจอาจารย์ผู้สอน ความประทับใจในการทำงานหรือผลงานของแพทย์เฉพาะทางในสาขาที่เลือก ความเห็นใจและอยากช่วยเหลือผู้ป่วยในสาขาวิชาดังกล่าว การปฏิบัติ่งานในสาขาดังกล่าวก่อนการฝึกอบรม การหาที่ทำงานได้ง่าย ความพึงพอใจในสถานที่ให้ต้นสังกัด และเกรดเฉลี่ยรวม ที่เหลือเป็นปัจจัยที่มีผลปานกลางต่อการตัดสินใจ (ตารางที่ ๒ และ ๓)

ตารางที่ ๒ แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านในภาพรวม (n = ๔๔๔)

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขา	ค่าเฉลี่ย
ความชอบส่วนตัวในสาขาวิชาตั้งแต่ตอนเรียนแพทยศาสตร์	๔.๑๕
ความประทับใจในการทำงานหรือผลงานของแพทย์เฉพาะทางในสาขาที่เลือก	๓.๙๖
ความประทับใจในอาจารย์ผู้สอน	๓.๘๘
ความเห็นใจและอยากช่วยเหลือผู้ป่วยในสาขาวิชาดังกล่าว	๓.๖๙
หาที่ทำงานได้ง่ายหลังสำเร็จการฝึกอบรม	๓.๕๗
ลักษณะงานยืดหยุ่น มีอิสระ มีเวลาว่างทำอย่างอื่นได้	๓.๕๔
ความพึงพอใจในสถานที่ที่ให้ต้นสังกัด	๓.๕๒
มีต้นสังกัดให้ไปศึกษาต่อ	๓.๕๐
การปฏิบัติงานอยู่ในสาขาดังกล่าวก่อนไปฝึกอบรม	๓.๔๖
โอกาสเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องน้อย	๓.๔๑
มีความก้าวหน้าในวิชาชีพมากกว่าสาขาอื่น	๓.๓๓
เกรดเฉลี่ยรวม	๓.๒๖
ผลการเรียนในสาขาวิชาที่จะสมัครแพทย์ประจำบ้าน	๓.๒๕
เป็นสาขาวิชาที่เรียนจบแล้วมีรายได้ดี	๓.๒๓
เป็นสาขาวิชาที่งานไม่หนักมีกรณีฉุกเฉินน้อย	๓.๒๐
เลือกสาขาที่เป็นปัญหาสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว	๓.๐๔
อัตราการแข่งขันไม่สูง	๒.๙๐
เป็นสาขาวิชาที่กำลังนิยมหรือได้รับการยอมรับจากสังคมมาก	๒.๙๐
การสมัครเข้าฝึกอบรมได้โดยไม่ต้องใช้ทุนครบ ๓ ปี	๒.๕๙
ความประสงค์ของบิดามารดา หรือญาติพี่น้อง	๒.๔๖
การชักชวนจากเพื่อนที่สนิทกัน	๒.๔๑

ตารางที่ ๓ แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาฝึกอบรมในกลุ่มที่เลือกสาขากุมารเวชศาสตร์ (n = ๘๘)

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขา	ค่าเฉลี่ย
ความชอบส่วนตัวในสาขาวิชาตั้งแต่ตอนเรียนแพทยศาสตร์	๔.๒๒
ความประทับใจในอาจารย์ผู้สอน	๔.๑๓
ความประทับใจในการทำงานหรือผลงานของแพทย์เฉพาะทางในสาขาที่เลือก	๔.๐๐
ความเห็นใจและอยากช่วยเหลือผู้ป่วยในสาขาวิชาดังกล่าว	๓.๙๑
การปฏิบัติงานอยู่ในสาขาดังกล่าวก่อนไปฝึกอบรม	๓.๗๗
หาที่ทำงานได้ง่ายหลังสำเร็จการฝึกอบรม	๓.๕๗
ความพึงพอใจในสถานที่ที่ให้ต้นสังกัด	๓.๕๖
เกรดเฉลี่ยรวม	๓.๕๑
มีต้นสังกัดให้ไปศึกษาต่อ	๓.๔๙
ลักษณะงานยืดหยุ่น มีอิสระ มีเวลาว่างทำอย่างอื่นได้	๓.๔๘
ผลการเรียนในสาขาวิชาที่จะสมัครแพทย์ประจำบ้าน	๓.๔๗
มีความก้าวหน้าในวิชาชีพมากกว่าสาขาอื่น	๓.๔๐

ตารางที่ ๓ แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาฝึกอบรมในกลุ่มที่เลือกสาขากุมารเวชศาสตร์ (n = ๘๘) (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขา	ค่าเฉลี่ย
โอกาสเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องน้อย	๓.๓๔
เป็นสาขาวิชาที่งานไม่หนักมีกรณีฉุกเฉินน้อย	๓.๑๘
เป็นสาขาวิชาที่เรียนจบแล้วมีรายได้ดี	๓.๑๗
เลือกสาขาที่เป็นปัญหาสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว	๓.๑๑
เป็นสาขาวิชาที่กำลังนิยมหรือได้รับการยอมรับจากสังคมมาก	๓.๐๘
อัตราการแข่งขันไม่สูง	๒.๙๙
การสมัครเข้าฝึกอบรมได้โดยไม่ต้องใช้ทุนครบ ๓ ปี	๒.๘๑
ความประสงค์ของบิดามารดา หรือญาติพี่น้อง	๒.๗๖
การชักชวนจากเพื่อนที่สนิทกัน	๒.๕๒

ตารางที่ ๔ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่เลือกฝึกอบรมสาขาอื่นๆ กับกลุ่มที่เลือกสาขากุมารเวชศาสตร์

ปัจจัย	ตัวแปร	\bar{X}	SD	t	p
ความชอบส่วนตัวในสาขาวิชาตั้งแต่ตอนเรียนแพทยศาสตร์	เลือกสาขาอื่น	๔.๑๓	๐.๘๒๐	๐.๘๖๔	๐.๓๘๘
	เลือกสาขากุมารฯ	๔.๒๒	๐.๗๙๔		
ความประสงค์ของบิดามารดา หรือญาติพี่น้อง	เลือกสาขาอื่น	๒.๓๘	๑.๐๑๐	๒.๗๖๕	๐.๐๐๗*
	เลือกสาขากุมารฯ	๒.๗๖	๑.๑๗๔		
การชักชวนจากเพื่อนที่สนิทกัน	เลือกสาขาอื่น	๒.๓๙	๑.๐๔๔	๑.๐๔๒	๐.๒๙๘
	เลือกสาขากุมารฯ	๒.๕๒	๑.๑๕๔		
ผลการเรียนในสาขาวิชาที่จะสมัครแพทย์ประจำบ้าน	เลือกสาขาอื่น	๓.๒๐	๐.๙๗๐	๒.๓๖๐	๐.๐๑๙*
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๔๗	๐.๙๐๙		
เกรดเฉลี่ยรวม	เลือกสาขาอื่น	๓.๒๑	๐.๙๔๔	๒.๖๙๑	๐.๐๑๑*
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๕๑	๑.๐๐๖		
ความประทับใจในอาจารย์ผู้สอน	เลือกสาขาอื่น	๓.๘๒	๐.๘๙๓	๒.๙๐๙	๐.๐๐๔**
	เลือกสาขากุมารฯ	๔.๑๓	๐.๘๖๙		
ความประทับใจในการทำงาน หรือผลงานของแพทย์เฉพาะทางในสาขาที่เลือก	เลือกสาขาอื่น	๓.๙๖	๐.๘๕๘	๐.๔๒๖	๐.๖๗๑
	เลือกสาขากุมารฯ	๔.๐๐	๐.๗๒๗		
การปฏิบัติงานอยู่ในสาขาดังกล่าวก่อนไปฝึกอบรม	เลือกสาขาอื่น	๓.๔๒	๑.๐๕๓	๒.๘๖๓	๐.๐๐๔**
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๗๗	๐.๙๖๘		
การสมัครเข้าฝึกอบรมได้โดยไม่ต้องใช้ทุนครบ ๓ ปี	เลือกสาขาอื่น	๒.๕๔	๑.๒๑๔	๑.๗๘๐	๐.๐๗๖
	เลือกสาขากุมารฯ	๒.๘๑	๑.๓๔๖		
อัตราการแข่งขันไม่สูง	เลือกสาขาอื่น	๒.๘๘	๑.๐๘๓	๐.๘๑๓	๐.๔๑๗
	เลือกสาขากุมารฯ	๒.๙๙	๑.๑๘๙		
มีต้นสังกัดให้ไปศึกษาต่อ	เลือกสาขาอื่น	๒.๕๑	๑.๑๕๔	๐.๑๘๘	๐.๘๕๑
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๔๙	๑.๐๘๓		

ตารางที่ ๔ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่เลือกฝึกอบรมสาขาอื่นๆ กับกลุ่มที่เลือกสาขากุมารเวชศาสตร์ (ต่อ)

ปัจจัย	ตัวแปร	\bar{X}	SD	t	p
ความพึงพอใจในสถานที่ที่ให้ต้นสังกัด	เลือกสาขาอื่น	๓.๕๓	๑.๐๕๔	๐.๒๐๗	๐.๘๓๖
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๕๖	๑.๐๐๔		
เป็นสาขาวิชาที่งานไม่หนักมีกรณีฉุกเฉินน้อย	เลือกสาขาอื่น	๓.๒๑	๑.๒๓๕	๐.๒๒๒	๐.๘๒๔
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๑๘	๑.๐๗๘		
ลักษณะงานยืดหยุ่น มีอิสระ มีเวลาว่างทำอย่างอื่นได้	เลือกสาขาอื่น	๓.๕๕	๑.๑๔๘	๐.๕๖๗	๐.๕๗๑
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๔๘	๑.๐๓๕		
โอกาสเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องน้อย	เลือกสาขาอื่น	๓.๔๓	๑.๑๖๓	๐.๖๕๗	๐.๕๑๒
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๓๔	๑.๑๐๓		
หาที่ทำงานได้ง่ายหลังสำเร็จการฝึกอบรม	เลือกสาขาอื่น	๓.๕๖	๑.๐๒๘	๐.๐๒๕	๐.๘๗๗
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๕๗	๑.๐๒๖		
มีความก้าวหน้าในวิชาชีพมากกว่าสาขาอื่น	เลือกสาขาอื่น	๓.๓๑	๑.๐๓๐	๐.๗๐๓	๐.๔๘๒
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๔๐	๑.๐๑๒		
เป็นสาขาวิชาที่เรียนจบแล้วมีรายได้ดี	เลือกสาขาอื่น	๓.๒๕	๐.๘๖๕	๐.๖๕๖	๐.๕๑๒
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๑๗	๑.๐๕๓		
เป็นสาขาวิชาที่กำลังนิยมหรือได้รับการยอมรับจากสังคมมาก	เลือกสาขาอื่น	๓.๒๙	๑.๐๑๐	๒.๒๙๘	๐.๐๒๒*
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๐๘	๑.๑๕๗		
เลือกสาขาที่เป็นปัญหาสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้สามารถดูแลสมาชิกในครอบครัวได้ดีขึ้น	เลือกสาขาอื่น	๓.๐๒	๑.๑๓๔	๐.๖๙๓	๐.๔๘๕
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๑๑	๑.๑๕๕		
ความเห็นใจและอยากช่วยเหลือผู้ป่วยในสาขาวิชาดังกล่าว	เลือกสาขาอื่น	๓.๖๕	๐.๙๕๓	๒.๔๓๒	๐.๐๑๖*
	เลือกสาขากุมารฯ	๓.๙๑	๐.๘๗๕		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านในกลุ่มผู้ที่เลือกและไม่เลือกสาขากุมารฯ พบว่า ปัจจัยที่มีความแตกต่างระหว่าง ๒ กลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมี ๗ ข้อ โดยผู้ที่เลือกสาขากุมารฯ ให้ความสำคัญกับปัจจัย ๖ ข้อ คือ ความประสงค์ของบิดามารดาหรือญาติพี่น้อง ผลการเรียนในสาขาวิชาที่จะสมัครแพทย์ประจำบ้าน เกรดเฉลี่ยรวม ความประทับใจในอาจารย์ผู้สอน การปฏิบัติงานอยู่ในสาขาดังกล่าวก่อนไปฝึกอบรม ความเห็นใจและอยากช่วยเหลือผู้ป่วยในสาขาวิชาดังกล่าวมากกว่ากลุ่มที่ไม่เลือกสาขากุมารเวชศาสตร์ และให้ความสำคัญกับสาขาที่กำลังนิยมหรือได้รับการยอมรับจากสังคม น้อยกว่ากลุ่มที่ไม่เลือกสาขากุมารเวชศาสตร์ (ตารางที่ ๔)

เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขากุมารเวชศาสตร์โดยแยกกลุ่มต่างๆ พบว่า

๑. เพศ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงข้อเดียว คือ การสมัครเข้าฝึกอบรมโดยไม่ต้องใช้ทุนครบ ๓ ปี โดยเพศชายจะมีผลปานกลาง แต่เพศหญิงจะมีผลน้อย

๒. ปีที่ใช้ทุน ไม่พบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแพทย์ใช้ทุนปีที่ ๒ และ ๓

๓. เกรดเฉลี่ย มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใน ๒ ข้อ คือ ความก้าวหน้าทางวิชาชีพและเป็นสาขาที่งานไม่หนัก โดยกลุ่มที่เกรดสูงจะให้ความสำคัญกับ ๒ ข้อนี้ น้อยกว่ากลุ่มที่เกรดต่ำ

๔. อายุ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายข้อ โดยกลุ่มที่อายุมากกว่าจะให้ความสำคัญน้อยกว่าในหัวข้อ ความประทับใจในการทำงานหรือผลงานของแพทย์เฉพาะทางสาขาที่เลือก โอกาสเสี่ยงต่อถูกฟ้องร้องน้อย เป็นสาขาที่มีจบแล้วมีรายได้ดี เกรดเฉลี่ยรวม งานไม่หนัก เป็นปัญหาสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว อัตราการแข่งขันไม่สูง เป็นที่นิยมในสังคม ไม่ต้องใช้ทุนครบ ๓ ปี การชักชวนจากเพื่อนสนิท และให้ความสำคัญมากกว่าในหัวข้อ ลักษณะงานยืดหยุ่นมีอิสระ

วิจารณ์ และสรุปผลการศึกษา

งานวิจัยนี้ศึกษาในกลุ่มแพทย์ใช้ทุนของกระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทย ซึ่งถือเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่จะกลับมาฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านต่อหลังจากการปฏิบัติงานชดใช้ทุน สาขาที่มีความนิยมมากยังคงเป็นกลุ่ม noncontrollable lifestyle specialties ลำดับที่ ๑ คือ สาขาอายุรศาสตร์ (ร้อยละ ๒๖.๕๖) ตรงกับการศึกษาของ Ahmed SM^๖ และ Gour N^๕ รองลงมาคือ สาขากุมารเวชศาสตร์ (ร้อยละ ๒๐.๓๒) และลำดับที่ ๓ คือ สาขาศัลยศาสตร์ (ร้อยละ ๙.๕๗) ส่วนสาขาอื่นๆ อยู่ในลำดับรองๆ ลงไป ซึ่งต่างจากการศึกษาของ Schwartz RW^๖ ที่พบว่า แนวโน้มการเลือกศึกษาต่อของนักศึกษาแพทย์มักเป็นกลุ่ม controllable lifestyle specialties เช่น จักษุแพทย์ รังสีแพทย์ แพทย์ผิวหนัง วิสัญญีแพทย์ นับเป็นโชคดีของประเทศไทยที่สาขา noncontrollable lifestyle specialties ยังมีผู้นิยมเรียนอยู่มากพอสมควร แต่อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่า สาขาศัลยศาสตร์และสาขาสุนัขศาสตร์-นรีเวชวิทยา ค่อนข้างได้รับความนิยมน้อย อาจเป็นเพราะการศึกษานี้ได้ทำในแพทย์ใช้ทุนปีที่ ๒ - ๓ ซึ่งปัจจุบัน ๒ สาขานี้สามารถไปเรียนได้ทันทีหลังจากการเพิ่มพูนทักษะ โดยไม่ต้องรอชดใช้ทุนให้ครบ ๓ ปี ดังนั้น ผู้ที่ประสงค์จะไปเรียนในสาขานี้ อาจลาไปเรียนต่อเรียบร้อยแล้ว

ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขาในการฝึกอบรมปัจจัยที่มีผลมากที่สุดคือ ความชอบส่วนตัวในสาขาวิชา ตั้งแต่เรียนแพทยศาสตร์ซึ่งตรงกับการศึกษาของ Gour N^๕, Chang PY^๕, Bland CJ^๖ และรัฐชนก วัฒนโย^๗ ปัจจัยที่มีผลรองลงมา เป็นเรื่องของ role model คือ ความประทับใจในการทำงานและผลงานของแพทย์เฉพาะทางสาขาวิชานั้นๆ และความประทับใจในอาจารย์ผู้สอน ตรงกับการศึกษาของ Yapa P^๕ ส่วนปัจจัยในเรื่องการเป็นสาขาที่นิยมของสังคม ไม่ต้องใช้

ทุนครบ ๓ ปี และอิทธิพลจากครอบครัวหรือเพื่อนสนิท จะมีผลค่อนข้างน้อยต่อการตัดสินใจ

ในกลุ่มที่เลือกเรียนสาขากุมารเวชศาสตร์ ปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีผลต่อการตัดสินใจคือ ความชอบส่วนบุคคล ตั้งแต่เรียนแพทย์ ตรงกับการศึกษาของสิริทิพย์ หนูเลี้ยง^๘ เช่นเดียวกับภาพรวม และเช่นเดียวกับกลุ่มที่ไม่เลือกเรียนกุมารเวชศาสตร์ ส่วนปัจจัยที่สำคัญรองลงมาคือ ความประทับใจในอาจารย์ผู้สอน ความประทับใจในผลงานของแพทย์เฉพาะทางสาขากุมารเวชศาสตร์ และความเห็นอกเห็นใจอยากช่วยผู้ป่วยในสาขาดังกล่าว ตรงกับการศึกษาของ Schwartz RW^๖ และสิริทิพย์ หนูเลี้ยง^๘ ส่วนเรื่องความประสงค์ของครอบครัวและการชักชวนจากเพื่อนสนิทนั้นมีผลค่อนข้างน้อย

ส่วนข้อแตกต่างระหว่างกลุ่มที่เลือกและไม่เลือกสาขากุมารเวชศาสตร์ พบว่า ข้อที่แตกต่างระหว่าง ๒ กลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ความประทับใจในอาจารย์ผู้สอน การปฏิบัติงานอยู่ในสาขาดังกล่าวก่อนไปฝึกอบรม ความเห็นใจและอยากช่วยเหลือผู้ป่วยในสาขาวิชาดังกล่าว

เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสาขากุมารเวชศาสตร์ในกลุ่มต่างๆ โดยแยกเพศ ปีที่ปฏิบัติงาน เกรดเฉลี่ย และอายุ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในด้านปีที่ปฏิบัติงานชดใช้ทุน และมีความแตกต่างกันอยู่ระหว่างเพศชายและเพศหญิง เกรดเฉลี่ย แต่มีความแตกต่างค่อนข้างมากในกลุ่มอายุ แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยในเรื่องความชอบส่วนตัวตั้งแต่เรียนแพทย์ ความประทับใจในอาจารย์ผู้สอน ความประทับใจในผลงานของแพทย์เฉพาะทางสาขากุมารเวชศาสตร์ และความเห็นอกเห็นใจอยากช่วยผู้ป่วย ยังคงเป็นปัจจัยที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในลำดับต้นๆ ของทุกกลุ่ม

จากการศึกษาครั้งนี้ สรุปได้ว่า สาขากุมารเวชศาสตร์ ยังคงเป็นที่นิยมในการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านค่อนข้างมาก รองจากสาขาอายุรศาสตร์ และการจะส่งเสริมให้มีผู้สนใจฝึกอบรมนั้น ควรสร้างความประทับใจตั้งแต่เป็นนิสิตนักศึกษาแพทย์ ซึ่งผู้ที่มิชอบมากคือ อาจารย์แพทย์ อย่างไรก็ตาม ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในแพทย์ใช้ทุนกลุ่มอื่นๆ นอกเหนือจากแพทย์ใช้ทุนของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย ที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

๑. Schwartz RW, Haley JV, Williams C, Jarecky RK, Strodel WE, Young B, et al. The controllable lifestyle factor and students' attitudes about specialty selection. *Acad Med* 1990;65:207-10.
๒. Compton MT, Frank E, Elon L, Carrera J. Changes in U.S. medical students' specialty interests over the course of medical school. *J Gen Intern Med* 2008;23:1095-100.
๓. Ahmed SM, Majumdar MA, Karim R, Rahman S, Rahman N. Career choices among medical students in Bangladesh. *Adv Med Educ Pract* 2011;2:51-8.
๔. Gour N, Srivastava D, Adhikari P, Shahi A, Sharma MK, Mahajan PC. Specialty preference among medical students and factors affecting it. *Online J of Health and Allied Sciences* 2011;10:1-4.
๕. Chang PY, Hung CY, Wang KI, Huang YH, Chang KJ. Factors influencing medical students' choice of specialty. *J Formos Med Assoc* 2006;105:489-96.
๖. Bland CJ, Meurer LN, Maldonado G. A systematic approach to conducting a non-statistical meta-analysis of research literature. *Acad Med* 1995;70:642-53.
๗. รัฐชนก วัลโย. ปัจจัยที่มีผลต่อทางเลือกในเส้นทางวิชาชีพของนักเรียนแพทย์วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า. [วิทยานิพนธ์] กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า; ๒๕๕๔.
๘. Yapa P, Roseha S, Sinclairb AM. What undergraduate factors influence medical students when making their choice of post graduate career? *J of Clin Urology* 2012;5:11-5.
๙. ลีริพิมพ์ หนูเส็ง. แรงจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจของแพทย์ในการเลือกเรียนต่อเพื่อวุฒิบัตรสาขากุมารเวชศาสตร์. [วิทยานิพนธ์] กรุงเทพมหานคร: สถาบันสุขภาพเด็กมหาราชนี; ๒๕๕๔.

Abstract

Factors affect decision making in the field of residency training

Wallee Satayasai*, Srisupalak Singalavanija**, Pongsak Noipayak***

* Department of Pediatrics, Faculty of Medicine, Thammasat University

** Queen Sirikit National Institute of Child Health

*** Department of Pediatrics, Faculty of Medicine Vajira Hospital, Navamindradhiraj University

Introduction: In the present, trend of general physician to select residency training in noncontrollable lifestyle specialties is decreased because of social changing. Many institutes have pediatric residents less than their quota. Study of favorite specialty and factors affect decision making should be done to find inspiration for pediatric residency training. Otherwise, there may be the shortage of pediatricians in the future. Objectives of this study were to study the popularity of each specialty in residency training and related factors influencing decision making.

Method: Subjects were the second and third year interns of the Ministry of Public Health. Questionnaires about their decision to select specialty in residency training and related factors influencing decision making were distributed to them. Means, chi square, and t-test were used for statistical analysis to compare the influencing factors.

Result: 450 from 1,800 interns (25%) responded to the questionnaires. Internal medicine was the most popular specialty (26.56%). Pediatrics was the second which was selected (20.32%). Other specialties were selected less than 10%. The most influencing factor was their own preference during study medicine. Another important influencing factor was the role model in that fields. Impression to the instructors, practicing in that specialty field before residency training, and feeling to help patients in that field had statistical significance between interns who selected pediatric and non-pediatric residency training.

Discussion and Conclusion: Pediatrics was the second popular specialty in residency training. The important factor that should increase the interesting in pediatric residency training was the impression to the pediatric instructors, pediatricians and the doctors who worked in the field of pediatrics.

Key words: Resident, Pediatrics, Influencing factors for residency training